

NHỮNG Ý NGHĨ NHỎ LÚC NỬA ĐÊM

(Tập ghi TTBG)

I.

Trong bài “Những Ý Nghĩ Nhỏ” chào đời năm 1939, nhà văn Thạch Lam đã viết:

Ai nói rằng: “Sáng tác khó, phê bình dễ”?

Không, phê bình cũng khó như sáng tác. Một nhà phê bình giỏi cũng HIẾM như một nhà viết tiểu thuyết giỏi. Nhà phê bình còn cần đến những đức tính không phải là thường có trong lòng con người: “Sự công bình và hiểu được người khác.”

(...) Bên VN ta, có bao nhiêu người cảm viết tưởng mình là văn sĩ, thi sĩ một cách quá dễ dàng. Họ làm thơ để có một bài thơ, viết truyện để có một quyển truyện. Họ không muốn một tý cố công nào, họ viết thế nào xong thôi, thế nào cũng được. Làm thơ, đi buôn còn phải khó nhọc, còn phải học nghề; tại sao viết văn lại không muốn học, không muốn cố công? Những người đó cái gì cũng viết, chỗ nào cũng đăng làm cho ta chán nản.

André Gide thật đúng khi bảo: “*Nếu họ viết ít đi, ta sẽ thấy thích viết hơn.*” Gide lại còn nói câu này: “*Có hai mươi cách diễn đạt ý tưởng nhưng chỉ có một cách là đúng.*”

Trước khi đến được cái đúng ấy còn phải mất bao nhiêu ngày giờ, bao nhiêu khó nhọc,

bao nhiêu công tìm. Vậy mà có khi chỉ cần đến chỗ đúng thôi đã đủ!

Những nhà văn giá trị ít khi tự bằng lòng mình. Mỗi câu văn viết ra thường là một dịp cho họ ân hận, băn khoăn. (...)

Tôi (Thạch Lam) nói thêm cho cả các nhà văn nữa.

Sự thành thật có thể chưa đủ cho nghệ thuật, nhưng một nhà văn không thành thật thì không bao giờ trở nên một nhà văn giá trị. Không phải cứ thành thật là sẽ thành một nghệ sĩ; nhưng một nghệ sĩ mà không thành thật thì chỉ là một người thợ khéo tay mà thôi. Không nên cãi rằng mình thành thật nếu mình không thành thật. Đôi khi người khác có thể nhầm, nhưng chính ta, ta không bao giờ nhầm cả. Và không có gì đáng bị cho một nhà văn hơn là mình tự dối mình.

II.

Mấy hôm nay miệng thì cứ niệm kinh Phật liên hồi, môi khô ran, hơi thở ngắn, lồng ngực đau mà vẫn không tìm ra an lạc, tôi quay qua đọc Thạch Lam. Sai hay đúng, khoan nói. Chỉ thấy rằng, lời viết của người gần 100 năm xưa quả tình hữu dụng cho một kẻ đang bơi lội tuyệt vọng trong cái bể-Ác-công-nghệ lên ngôi bây giờ.

Có thể gọi tôi là đứa dễ dãi trên nhiều phương diện sống ở xã hội loài người. Tôi hoàn toàn không có những mưu cầu vật chất. “Sao cũng được!” miễn là cái đầu không bị

kèm kẹp bởi bất cứ ai. Vì cá tính ấy mà tôi mới lẫn lộn được trong giới Cải Lương 5 năm trời (thời gian CS vừa cưỡng chiếm Miền Nam), trong khi ba cô em kiêu kỳ khuôn mẫu đành phải “bái lậy cái đời phiêu bạt!”

Bắt tay vào nghiệp viết, tôi cũng hoàn toàn không có cao vọng chi xa ngoài sự đàn trải tâm hồn cùng người bạn chữ nghĩa. Khi còn nhỏ, tôi đã biết viết Nhật ký. Bây giờ vẫn chỉ là Nhật ký trên một hình thức khác cho tình yêu chữ nghĩa.

(Có lẽ đó là điểm “hổng” mà “cái giá phải trả” tôi từng và còn đang nhận là “sự tan hoang, vỡ vụn!” (Nghĩ, nếu mà dối gian hơn một chút, có lẽ đời đã đỡ khổ rất nhiều!)

Ngày nào đang sống với TNH, viết Lời Tác Giả cho quyển Một Truyện Dài Không Có Tên tập I (tháng 10/1994), tôi ghi như sau:

“(…) Mãi rồi, tôi thấy tức cười, đồng thời cũng ngập tràn trong tim một nỗi buồn theo những gì chung quanh đang nhận biết. (...) Cuộc đời, đa số con người vốn ưa điều giả dối. Cái vòng nhân sinh chỉ 60 năm ngắn ngủi, vậy mà tính lại số đời, đã mấy ai sống được đôi lần trọn vẹn cho những gì mình nghĩ, mình muốn, một cách rõ ràng trung thật? Tôi tin, nếu có, hẳn là rất ít. Ít, không phải vì đó là điều khó thể thực hiện; mà ít, chỉ vì con người có thói quen sống hợp đoàn, suy nghĩ và hành sự mọi nỗi tốt xấu riêng không theo ước muốn của mình, mà là -một cách nô lệ- nương vào ý thích của mọi người chung quanh.”

Cách bốn năm sau, chấp hành cuộc sống cô đơn với Âu Cơ, ở bài Lời Tác Giả (Một Truyện Dài Không Có Tên tập II), tôi cũng ghi (lúc 5 giờ sáng thứ Tư 29/4/1998):

“Văn chương cũng bị cái nghiệp như con người. Văn chương của tôi vẫn không thoát khỏi sự cô đơn như chính cá nhân tôi nhận chịu. (...)

MTDKCT tập I chào đời tháng 10/1994. Ba năm tiếp liền sau đó, tác phẩm đã gây cho tôi rất nhiều cay đắng. Điều này tôi từng dự đoán từ khi đặt bút lên hàng chữ thứ nhất, nhưng không ngờ cái hiệu quả của nó ghê gớm như vậy. (...)

Nhà văn khác độc giả ở điểm có khả năng viết xuống thành chữ thành câu những gì độc giả chỉ âm thầm suy nghĩ. “Một vinh dự Thượng Đế trao riêng vào tay”. Nhận vinh dự này, nhà văn phải đáp ứng thế nào cho xứng đáng? Đó là câu hỏi luôn luôn tôi tự đặt để cố gắng thực hiện càng nhiều càng hay ba điểm Chân Thiện Mỹ trong các tác phẩm và luôn cả trong đời sống cá nhân.

MTDKCT là một bộ tâm bút. Viết tác phẩm này, tôi chỉ dám ước mong giữ lại ‘một hiện tại hôm nay’ của giới cầm bút hải ngoại. Một việc làm sẽ không tránh nổi sự hiềm thù căm hận. Nhưng, con đường đi đã chọn, dù chông gai thế nào cũng sẽ không lùi bước.

(...)

III.

Giống như Thạch Lam, tôi cũng có “những ý nghĩ nhỏ”, nhưng ý nghĩ của tôi thì “rất nhỏ” so với của ông:

1/ Bài Lời Tác Giả trong MTDKCT I là những cảm nghĩ dửng dưng của thời gian tháng Mười 1994 sống cạnh TNH.

2/ Bài Lời Tác Giả trong MTDKCT II là những cảm xúc lai láng của tháng Tư 1998 sống cạnh Âu Cơ đơn độc một mẹ một con.

3/ Hôm nay, thứ Tư June 9/2021, gần hai giờ khuya trong không gian riêng lẻ với cái đầu bí rị những nỗi buồn, sự suy nghĩ, ngồi đọc lại bài Thạch Lam lần hai bài đã viết, tôi thấy thật cay đắng. Không còn tự do đánh đổi như mong ước. Dem câu nói của Kafka: *“Ta sống trong cái xó của ta, nghĩa là cô đơn, tuyệt đối cô đơn và hoàn toàn cô đơn”* mà gán cho mình. Cái giá phải trả cho chữ nghĩa thành thật quả tình lớn quá! (Lúc nào cũng chỉ là “muốn khóc” như một đứa con nít.)

*/ Gần 100 năm sau, đọc lại lời Thạch Lam, tôi thật sự hoang mang, trống rỗng, không biết phải đi con đường chữ nghĩa nào mới đúng?

□

Trần Thị Bông Giấy

*(Bài viết xong tại San Jose, thứ Tư, June
9/2021*

2 giờ kém 10 phút khuya). []